

UCHWAŁA NR 63/VI/2024
RADY GMINY CZERNICE BOROWE
z dnia 27 grudnia 2024 r.

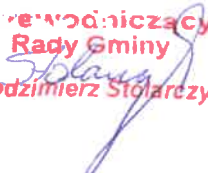
w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027

Na podstawie art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r., poz. 177 ze zm.) Rada Gminy Czernice Borowe uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 – 2027 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czernice Borowe.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 01.01.2025 r.

Przewodniczący
Rady Gminy

Włodzimierz Stolarczyk

Załącznik do uchwały nr 63/VI/2024

Rady Gminy Czernice Borowe

z dnia 27 grudnia 2024 r.

**Program Wspierania Rodziny
w Gminie Czernice Borowe
na lata 2025-2027**

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
Rozdział I Wspieranie rodziny jako zadanie Gminy.....	4
1.1. Rodzina jako podstawowa grupa społeczna.....	4
1.2. Formy i organizacja wspierania rodziny	7
Rozdział II Diagnoza społeczna Gminy Czernice Borowe.....	16
Rozdział III Analiza SWOT.....	22
Rozdział IV Adresaci Programu.....	24
Rozdział V Realizatorzy Programu.....	24
Rozdział VI Program Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027	25
6.1. Cel główny i cele szczegółowe Programu.....	25
Rozdział VII Realizacja, monitoring i ewaluacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027	28

Wprowadzenie

Podstawowym założeniem Programu Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027 jest utworzenie spójnego systemu wsparcia i pomocy rodzinie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz propozycją możliwych do zrealizowania zadań w zakresie opieki nad dziećmi oraz rodziną. Celem Programu jest przywrócenie zdolności do wypełniania tych funkcji poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowywaniu dzieci. Obowiązek opracowania Programu Wspierania Rodziny wynika z art. 176 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wstęp do cytowanej ustawy brzmi:

„Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich ich członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”.

Na terenie gminy Czernice Borowe zadania z zakresu wspierania rodziny realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Program Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027 jest kontynuacją programu na lata 2022 – 2024. Realizowane zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej. Zadania przyjęte do realizacji, w ramach niniejszego Programu są zadaniami własnymi Gminy i pozostają spójne z kierunkami działań przyjętymi w następujących aktach prawnych:

1. Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
2. Ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.
3. Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
4. Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
5. Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
6. Ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
7. Ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
8. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernice Borowe na lata 2022-2027.
9. Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2025

Rozdział I

Wspieranie rodziny jako zadanie Gminy

1.1. Rodzina jako podstawowa grupa społeczna

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka i najsilniej oddziałuje na kształtowanie jego osobowości, poglądów, tworzenie systemu wartości i wiary we własne możliwości. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, a dziećmi oparte na wzajemnym zrozumieniu, szacunku i miłości. Naturalne środowisko życia dziecka ma największy wpływ na jego rozwój w każdej sferze – emocjonalnej, intelektualnej i poznawczej. Wpływ ten trwa przez długi okres, ponieważ rodzina jest dla dziecka podstawowym środowiskiem wychowawczym. Dziecko uczy się określonego traktowania siebie, a także innych, nabywa określone wartości i normy, a następnie je realizuje. Właściwie funkcjonująca rodzina buduje wspólnotę, która wymaga od swoich członków – zwłaszcza rodziców – „integralnego zespolenia celów i dążeń, podejmowania na jej rzecz działań dobrowolnych, ale wynikających z poczucia wewnętrznej konieczności. Równowaga i stabilność wzajemnych stosunków między rodzicami, ich poczucie odpowiedzialności oraz więź emocjonalna między wszystkimi członkami rodziny są podstawą właściwych relacji w rodzinie”. Dokonujące się zmiany społeczne i gospodarcze niosą ze sobą wiele skutków pozytywnych, ale również negatywnych. Kiedy następuje dezorganizacja role w rodzinie ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz społecznymi. Współczesne rodziny mają wiele trudności w odnalezieniu się w zmieniającej rzeczywistości. Choroba alkoholowa, uzależnienia, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to główne problemy dezorganizujące życie rodzin. Aktualnym zagrożeniem jest również rozwój cywilizacji. Normy, wartości i zasady moralne „tłumione” są poprzez świat telewizji, Internetu, mediów społecznościowych. Postawy wielu ludzi nacechowane są lękiem przed przyszłością, rozczarowaniem. Wiele związków się rozpada. Rodzice są zapracowani, nie zwracają uwagi na potrzeby dziecka (głównie emocjonalne). Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku definiuje funkcje rodziny jako „cele, do których zmierza życie i działalność rodziny oraz zadania, jakie pełni na rzecz swoich członków, zaspokajając ich potrzeby, ale też i potrzeby społeczeństwa oczekującego od rodziny dobrze przygotowanych i bezkonfliktowo włączających się w życie społeczne obywateli. Funkcja oznacza zatem działalność skierowaną na określony cel, kontynuowaną w ramach danej struktury społecznej bądź dla podtrzymania danej społeczności w jej stanie moralnym”.

W rodzinie dysfunkcyjnej rodzice nie potrafią radzić sobie z występującymi problemami, w związku z czym nie mają możliwości zaspokajania potrzeb swoich dzieci. Należy zwrócić uwagę na dwie strony powstania zaburzeń w rodzinie – „z zewnątrz” do których zalicza: bezrobocie (zarówno przewlekły problem z brakiem pracy, jak i nagła utrata dotychczasowej), kryzys gospodarczy państwa (dotykający wszystkich obywateli), niski poziom ekonomiczny społeczeństwa (w danym państwie), konflikty społeczne, migracje oraz „z wewnątrz”, czyli

leżących w samym środowisku rodzinnym np.: brak umiejętności i przygotowania do opieki i wychowania dzieci, konflikty wewnątrz rodziny (np. między rodzicami lub rodzicem a dzieckiem), alkoholizm (jednego bądź obojga rodziców), uzależnienie narkotykowe, ubóstwo materialne, przestępczość rodziców, rozbite rodziny – rozwód, rozstania, słaba lub w ogóle nieobecna więź emocjonalna, postawy i cechy osobowości rodziców. W rodzinie, w której występuje problem z nadużywaniem alkoholu dziecko czuje się zagubione. „emocjonalna atmosfera rodziny alkoholowej jest przepelniona wstydem, żalem, złością, lękiem, poczuciem krzywdy i winy, agresji i wydaje się, że nikt nie jest w porządku.” Istotne jest wspomnienie o rolach dziecka w takiej rodzinie:

- ✓ **bohater** – jest nim najczęściej najstarsze dziecko w rodzinie. Często przejmuje obowiązki swoich rodziców. Chciałoby naprawić wszystkie rodzinne problemy. Jest odpowiedzialne, lecz żyje w napięciu i boi się spontaniczności.
- ✓ **koziół ofiarny** – odwraca uwagę od problemu alkoholowego rodziny. Takie dziecko charakteryzuje wrogość, bunt, nieposłuszeństwo. Zachowanie takiego dziecka jest nieakceptowane przez innych.
- ✓ **maskotka** – rolą takiego dziecka, jest odwrócenie od problemu poprzez np. zabawę, rozśmieszanie rodziny. Może wiązać się z tym, iż inne osoby mogą nie traktować takiego dziecka poważnie.
- ✓ **zagubione dziecko** – to dziecko, które ucieka w świat fantazji, marzeń. To, co się dzieje w jego rodzinie, nie dotyczy go. Woli uczyć się, pracować samodzielnie.

Kolejnym uzależnieniem wpływającym na dysfunkcjonalność rodziny jest narkomania. Uzależnienie od narkotyków jest przytłaczające – i to nie tylko dla osób cierpiących z tego powodu – ale także dla ich rodziny i przyjaciół. Narkotyki to bardzo silne substancje, które sięgają spustoszenia w całym organizmie. Istotne jest wspomnienie o „nowej” odmianie takich substancji – dopalaczach. Powstały różne odmiany "ziół", tabletek, czy proszków.

Powody sięgania po narkotyki są różne, jednak najczęściej pierwszy kontakt z nimi wynika z ciekawości i chęci dostosowania się do grupy rówieśniczej. Jeśli kilka osób w towarzystwie „pali trawkę” lub sięga po inne narkotyki, młody człowiek wychodzi z założenia, że odmowa może narazić go na wykluczenie z towarzystwa. Często eksperymenty z narkotykami biorą swój początek podczas wakacji, gdy młodzież jest z daleka od domu i rodziców. Innym powodem sięgania po narkotyki typu amfetamina może być na przykład potrzeba szybkiego przyswojenia materiału przed klasówką lub egzaminem. Należy pamiętać, że problem narkotyków dotyczy w takim samym stopniu dzieci z rodzin uważanych za patologiczne, jak i z tzw. „dobrych domów”.

Uzależnienia behawioralne oznaczają brak umiejętności powstrzymywania się od wykonywania danej czynności, mimo że wpływa to negatywnie na stan zdrowia osoby uzależnionej, a także jej kontakty z otoczeniem. Wyróżnia się m.in. uzależnienie od komputera i internetu, telefonu komórkowego, czy też od hazardu. Internet wydaje się dzisiaj niezbędny do życia. Może być zarówno źródłem wiedzy i inspiracji, jak również źródłem problemów. Dla wielu osób ogromnym niebezpieczeństwem może być fakt, iż nie odróżniają świata rzeczywistego od świata w sieci. Może to powodować sytuację, w której człowiek poprzez pochłonięcie przez Internet zaniedba rodzinę, przyjaciół, jak również obowiązki zawodowe, czy szkolne. Negatywną konsekwencją uzależnienia od Internetu, a w tym od kontaktów społecznych jest zanik więzi emocjonalnych z najbliższymi – z rodziną i z przyjaciółmi.

„Uzależnienie od komputera i Internetu zalicza się do uzależnień psychicznych, czyli takich, gdzie występuje nieposkromiona potrzeba a nawet psychiczny przymus, aby wykonywać określoną czynność, co w efekcie prowadzi do rozładowania napięcia psychicznego czyli następuje zminimalizowanie nieprzyjemnych odczuć. Osoba uzależniona nie jest w stanie sama przerwać ciągłego powtarzania czynności, a to przyczynia się do zmniejszenia codziennej aktywności, co w konsekwencji wpływa negatywnie na sferę społeczną, zawodową oraz szkolną. Hazard jest określany jako „ryzykowne przedsięwzięcie”, „ryzyko w grze”, „narażenie się na niebezpieczeństwo, ryzykowanie”. Hazard może wiązać się z problemami finansowymi rodziny, które mogą powodować złość, stres dla wszystkich jej członków, związany np. z utratą oszczędności, czy także nieruchomości. Rodzina może czuć się oszukana, a jeszcze trudniejsza sytuacja występuje, gdy osoba uprawiająca hazard nie przyznaje się do swojego problemu. Istotne jest także zwrócenie uwagi na to, iż hazard może dotyczyć także dzieci. W dobie dostępu do sieci, zarówno dzieci, młodzież jak i dorośli mogą uprawiać hazard online, poprzez np. gry internetowe, w których można wygrać pieniądze. Z badań wynika, że „nastolatki, które doświadczają problemów z hazardem, napotykają na poważne problemy szkolne, zarówno natury wychowawczej (problemy w zachowaniu), jak i poznawczej (trudności w nauce)”.

Przemoc jest kolejną z przyczyn występowania nieprawidłowości w rodzinie. Osoby dotknięte przemocą domową często doświadczają kilku form jednocześnie. Przemoc może prowadzić nie tylko do uszkodzeń ciała, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie, w jaki osoba doznająca przemocy postrzega samą siebie. Poważnym problemem wśród młodzieży szkolnej jest przemoc rówieśnicza. Zjawisko to jest różnie definiowane. Stosowane są takie określenia jak dręczenie, nękanie, znęcanie się, agresja rówieśnicza, wiktyimizacja rówieśnicza, mobbing. Gdy narzędziem przemocy są nowoczesne technologie komunikacyjne używane są takie terminy jak cyberprzemoc, cyberbullying czy mobbing elektroniczny albo nękanie internetowe. Przemoc ze strony rówieśników może pozostawiać trwałe ślady w psychice nastolatka. Dlatego młodzi ludzie mający doświadczenia z przemocą rówieśniczą nie mogą pozostać bez pomocy i wsparcia ze strony dorosłych.

Wyróżnia się:

- **Przemoc fizyczną** – to forma agresji łącząca się z naruszeniem granic ciała. Jej celem jest zadanie „ofierze” bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia;
- **Przemoc psychiczną** – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości, wzbudzanie w osobie doznającej przemocy strachu. Ta forma przemocy powoduje poważne szkody psychologiczne;
- **Przemoc seksualną** – to różne zachowania, w tym: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, zmuszanie do prostytucji, krytykowanie zachowań seksualnych;
- **Przemoc ekonomiczną** – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie, to także zaciąganie kredytów czy zmuszanie do ich zaciągania wbrew woli partnera;
- **Zaniedbanie** – to ciągle niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Tej formy przemocy najczęściej doświadczają dzieci.
- **Cyberprzemoc** - to przemoc z użyciem urządzeń elektronicznych, najczęściej telefonu bądź komputera. Bywa określana także jako cyberbullying, nękanie, dręczenie, prześladowanie w Internecie.

Przedstawiona charakterystyka form przemocy nie pozostawia wątpliwości, że doświadczanie przemocy może prowadzić do bardzo poważnych skutków. Przemoc fizyczna w tym rówieśnicza pozostawia widoczne ślady w postaci sińców, zadrapań czy złamań. O przemocy fizycznej mogą świadczyć zniszczone ubrania albo uszkodzone przedmioty. Przemoc psychiczna, której konsekwencje są trudniejsze do zaobserwowania, może być dla młodego człowieka bardziej dotkliwa i pozostawić urazy natury psychicznej na dalsze życie młodego człowieka. Badania wskazują, że młodzież doświadczająca przemocy ma gorsze wyniki w nauce, co jest związane z problemami z koncentracją, częstym opuszczaniem lekcji, a także słabymi więziami z rówieśnikami. Nie dysponują bowiem dostatecznymi umiejętnościami w budowaniu tych więzi, wycofują się z kontaktów społecznych, co nasila ich problemy. Dzieci i młodzież doświadczająca przemocy cechuje niska samoocena oraz poczucie beznadziei. Przeżywają wiele silnych i trudnych emocji, takich jak: smutek, gniew, upokorzenie, zranienie, osamotnienie, zagubienie. Długotrwałe doświadczanie przemocy może przyczynić się do zaburzeń lękowych, depresji, a w skrajnych przypadkach do samobójstwa.

1.2. Formy i organizacja wspierania rodziny

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej definiuje wsparcie rodziny jako zespół planowych działań, których celem jest przywrócenie rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zdolności do ich pełnienia, a system pieczy zastępczej jako zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Podmioty te realizują zadania z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. W celu ochrony autonomii rodziny przed nieuprawnioną i nadmierną ingerencją struktur państwa ustawodawca wskazał szereg zasad, jakimi powinny się kierować podmioty odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej. Stosując ustawę powinny mieć one na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do:

- wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- powrotu do rodziny;
- utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
- stabilnego środowiska wychowawczego;
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;
- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia;
- ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka;

- informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości;
- ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem;
- poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej;
- dostępu do informacji dotyczących jego pochodzenia.

Zakres zadań ustawowych z obszaru wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej określonych dla samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego posiada odmienny charakter, jest wobec siebie komplementarny i uwzględnia zasadę pomocniczości. Zadania uwzględniające zaspokajanie codziennych potrzeb obywateli realizowane są na poziomie gminy, która w przeważającej mierze pracuje z rodziną biologiczną w celu przywrócenia jej wydolności opiekuńczo-wychowawczej – tu mamy głównie do czynienia z profilaktyką i wsparciem. Zadania o charakterze interwencyjnym i osłonowym, w sytuacji, gdy rodzina biologiczna nie jest w stanie pełnić funkcji opiekuńczo-wychowawczej i konieczne jest czasowe lub stałe umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej spoczywają na powiecie, zaś samorząd województwa odpowiedzialny jest za zadania o charakterze rozwojowym – promowanie i upowszechnianie innowacji w pracy z dzieckiem i rodziną, wzmacnianie potencjału kadr pracujących w obszarze wsparcia rodziny i systemie pieczy zastępczej poprzez organizowanie kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr gmin i powiatów, budowanie planów strategicznych, opartych o diagnozę potrzeb w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo – terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych oraz organizowanie i prowadzenie postępowania adopcyjnego. Jednostki administracji rządowej szczebla wojewódzkiego i centralnego wykonują zadania o charakterze planistycznym, diagnostycznym, monitorującym i kontrolnym. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej precyzuje zadania spoczywające na poszczególnych jednostkach administracji publicznej. I tak do zadań własnych gminy należy:

1. opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
2. tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
3. tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych przez:
 - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
4. finansowanie:
 - podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - kosztów związanych z udzielaniem pomocy rodzinom mającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, ponoszonych przez rodziny wspierające;
 - współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;

- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi. Gmina realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej zgodnie z wytycznymi przekazanymi przez wojewodę. Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych gmina zapewnia wsparcie polegające w szczególności na:

- ❖ analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- ❖ wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- ❖ rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- ❖ podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- ❖ pomocy w integracji rodziny;
- ❖ przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- ❖ dążeniu do reintegracji rodziny.

Podstawowe formy wspierania rodziny na poziomie gminnym to praca z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez działania prowadzone przez instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, placówki wsparcia dziennego oraz rodziny wspierające. Formy pracy z rodziną są zróżnicowane, dopasowane do jej potrzeb i posiadanych zasobów oraz uwzględniają podmiotowość rodziny i jej członków. Wśród głównych form pracy z rodziną wymienić można:

- ✓ konsultacje i poradnictwo specjalistyczne;
- ✓ terapię i mediację;
- ✓ usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne (asystent rodziny)
- ✓ pomoc prawną, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;

Praca z rodziną prowadzona jest również w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, w celu przywrócenia jej funkcjonalności opiekuńczo-wychowawczej, umożliwiającej powrót dziecka do rodziny. Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i dokonaniu analizy sytuacji rodziny, jeśli zachodzi taka konieczność, zostaje przydzielona pomoc **asystenta rodziny**. Do jego zadań należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodziny i pracownikiem socjalnym ośrodka pomocy społecznej, który zdiagnozował w rodzinie trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
- udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;

- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, problemów wychowawczych z dziećmi;
- wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;
- udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
- realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
- prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- dokonywanie okresowej, nie rzadziej niż co pół roku, oceny sytuacji rodziny i przekazywanie jej podmiotowi go zatrudniającemu;
- monitorowanie funkcjonowanie rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, zespołami interdyscyplinarnymi lub grupami diagnostyczno - pomocowymi do spraw przeciwdziałania przemocy , jak również z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami, specjalizującymi się w działaniach na rzecz rodziny.

Liczba rodzin, z którymi w tym samym czasie pracuje asystent rodziny, uzależniona jest od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15 rodzin. W Gminie Czernice Borowe pracę z rodzinami prowadzi jeden asystent rodziny. Ponadto w ramach wspierania rodziny gmina może objąć dziecko opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego lub objąć rodzinę pomocą rodziny wspierającej.

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:

- opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych;
- specjalistycznej;
- pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Natomiast placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej organizuje w szczególności zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne oraz realizuje indywidualne programy korekcyjne, programy psychokorekcyjne lub psychoprophylaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie pracy podwórkowej realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne. W jednej placówce wsparcia dziennego można łączyć różne typy działań opiekuńczo-wychowawczych kierowanych do dzieci. Pobyt dziecka w tego typu placówce jest nieodpłatny i dobrowolny, wyjątkiem jest

sytuacja, gdy dziecko kierowane jest do niej decyzją sądu. Placówka wsparcia dziennego współpracuje z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Działania na rzecz wsparcia rodziny o zasięgu ponadgminnym realizowane są przez powiat. Do jego głównych zadań własnych wynikających z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy:

1. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy;
2. zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
3. organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
4. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
5. prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
6. organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
7. organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności poprzez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia oraz specjalistycznego poradnictwa;
8. wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
9. zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
10. wprowadzanie, aktualizacja i usuwanie danych w ramach rejestru prowadzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny obejmującego wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej oraz osób opuszczających pieczę zastępczą jako niepełnoletnie, wykaz osób posiadających pozytywną lub negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wykaz rodzin zastępczych z podziałem na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe, wykaz rodzinnych domów dziecka, wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych oraz wykaz osób usamodzielnianych;
11. kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;

12. finansowanie:

- świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
- pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
- szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dla dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;

13. sporządzanie sprawozdawczości;

14. przekazywanie do BIG informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Powiat odpowiedzialny jest za zorganizowanie **pieczy zastępczej** i zapewnienie dziecku opieki i wychowania w przypadku, gdy rodzina nie jest w stanie wypełniać tych funkcji. Piecza zastępcza zapewnia:

- pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;
- przygotowanie dziecka do:
- godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
- pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
- nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Pieczna zastępcza jest sprawowana w formie:

Rodzinnej pieczy zastępczej jako: rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka

Instytucjonalnej pieczy zastępczej jako: placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo -terapeutyczna, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

- **Rodzina zastępcza** zapewnia dziecku opiekę oraz wychowanie w warunkach zbliżonych do warunków rodzinnych. Może być:

- **spokrewniona** tworzona przez małżonków lub osoby, które są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka (pradziadkowie, dziadkowie, siostra, brat);

- **niezawodowa** rodzina tworzona przez małżonków lub osoby niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka (krewni i powinowaci, niespokrewnieni);

- **zawodowa** rodzina tworzona przez małżonków lub osoby niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. W rodzinie może przebywać do 3 dzieci;

- **zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego** jest to forma pieczy o charakterze interwencyjnym. Jednocześnie może w rodzinie przebywać maksymalnie 6 dzieci. Czas przebywania wynosi 4 miesiące, jednakże w szczególnych przypadkach czas może zostać wydłużony do 8 miesięcy;

- **zawodowa specjalistyczna** w której umieszczone są dzieci na podstawie ustawy o postępowaniu nieletnich, wymagające szczególnej opieki ze względu na niepełnosprawność lub sytuację życiową (np. małeletnie matki z dziećmi).

Rodzinny dom dziecka

Rodzina zastępcza oraz rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę wychowanie, w szczególności:

- traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
- zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych;
- zapewniają rozwój uzdolnień i zainteresowań;
- zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;
- zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w prawidłowym pełnieniu swych funkcji wspomagane są przez **koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej**.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;

- przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną,
- w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Jeden koordynator rodzinnej pieczy zastępczej może sprawować opiekę łącznie nad nie więcej niż 15 rodzinami zastępczymi lub rodzinnymi domami dziecka. Głównym podmiotem **instytucjonalnej pieczy zastępczej** jest **placówka opiekuńczo-wychowawcza**. Placówkę opiekuńczo-wychowawczą prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Placówka opiekuńczo-wychowawcza:

- ❖ zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne;
- ❖ realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku;
- ❖ umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
- ❖ podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny;
- ❖ zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- ❖ obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi;
- ❖ zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza jest prowadzona jako placówka typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, rodzinnego. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego umieszczane są dzieci powyżej 10. roku życia. Umieszczenie dziecka poniżej 10 roku życia w tego typu placówkach jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych sytuacjach, szczególnie jeśli w danej placówce przebywa rodzeństwo dziecka poniżej 10 roku życia lub przemawia za tym stan zdrowia dziecka. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego co do zasady może przebywać w tym samym czasie łącznie nie więcej niż 14 podopiecznych. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego można umieścić w tym samym czasie łącznie nie więcej niż 8 podopiecznych. W przypadku konieczności umieszczenia rodzeństwa w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego można, za zgodą dyrektora tej placówki oraz po uzyskaniu zezwolenia wojewody, umieścić w tym samym czasie większą liczbę dzieci, jednak nie więcej

niż 10. Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia możliwość przyjmowania dzieci przez całą dobę. Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu. W swej bieżącej pracy współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny. Zadaniem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego:

- ❖ zapewnia dziecku opiekę całodobową i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby;
- ❖ zapewnia zajęcia wychowawcze, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące brak wychowania w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym – odpowiednią rehabilitację i zajęcia specjalistyczne;
- ❖ zapewnia dzieciom kształcenie, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych;
- ❖ podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej, znalezienia rodziny
- ❖ przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnych formach opieki zastępczej;
- ❖ pracuje z rodziną dziecka;
- ❖ organizuje dla swoich wychowanków odpowiednie formy opieki w środowisku, grupy usamodzielniające oraz kontakt z rodzinami zaprzyjaźnionymi.

Natomiast placówka opiekuńczo-wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności:

- legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
- wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii;
- wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych.

Placówka tego typu zapewnia dzieciom w niej umieszczonym zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne. Objęcie dzieci pieczą zastępczą następuje na podstawie postanowienia sądu opiekuńczego. Termin „piecza zastępcza” oznacza, iż nawet będąc pozbawionym opieki rodzicielskiej, dziecko nadal powinno mieć dom, który może być domem zastępczym i ma na celu zapewnienie dziecku stabilizacji, bezpieczeństwa i wsparcia. Jak pisze A. Kwak, M. Rymśza „nowe podejście do opieki zastępczej nad dzieckiem zakłada prymat rodziny nad opieką zastępczą, prawo dziecka do wychowywania się w rodzinie naturalnej i obowiązek udzielanie przez pomoc społeczną wsparcia dla rodziny w wypełnianiu zadań w stosunku do dziecka. Przyjmuje się zasadę tymczasowości opieki zastępczej, przy czym „tymczasowość” odnosi się do charakteru pobytu dziecka poza rodziną – do momentu powrotu do rodziny naturalnej. Jednym z bardzo ważnych szczegółowych rozwiązań jest wymóg współpracy realizatorów różnych form opieki zastępczej z rodziną biologiczną wychowanka”.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy również współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki:

- **10%** -wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej
- **30%**- wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej
- **50%**- na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej

Rok	Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	Kwota odpłatności za pobyt w zł
2021	2	24.961 zł
2022	2	24.389 zł
2023	2	30.728 zł

Źródło: dane własne GOPS

Rozdział II

Diagnoza społeczna Gminy Czernice Borowe

Gmina Czernice Borowe ma 3 511 mieszkańców, z czego 48,7% stanowią kobiety, a 51,3% mężczyźni. W latach 2002-2023 liczba mieszkańców zmalała o 15,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,2 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy gminy Czernice Borowe zawarli w 2022 roku 10 małżeństw, co odpowiada 2,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 29,5% mieszkańców gminy Czernice Borowe jest stanu wolnego, 55,7% żyje w małżeństwie, 5,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,2% to wdowy/wdowcy. Gmina Czernice Borowe ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -13. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,66 na 1000 mieszkańców gminy Czernice Borowe. W 2022 roku urodziło się 40 dzieci, w tym 52,5% dziewczynek i 47,5% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 334 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,67 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz porównywalny do współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2022 roku 35,9% zgonów w gminie Czernice Borowe spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 21,9% zgonów w gminie Czernice Borowe były nowotwory, a 5,0% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Czernice Borowe przypada 14.94 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa mazowieckiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju. W 2022 roku zarejestrowano 33 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 59 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Czernice Borowe -26. W tym

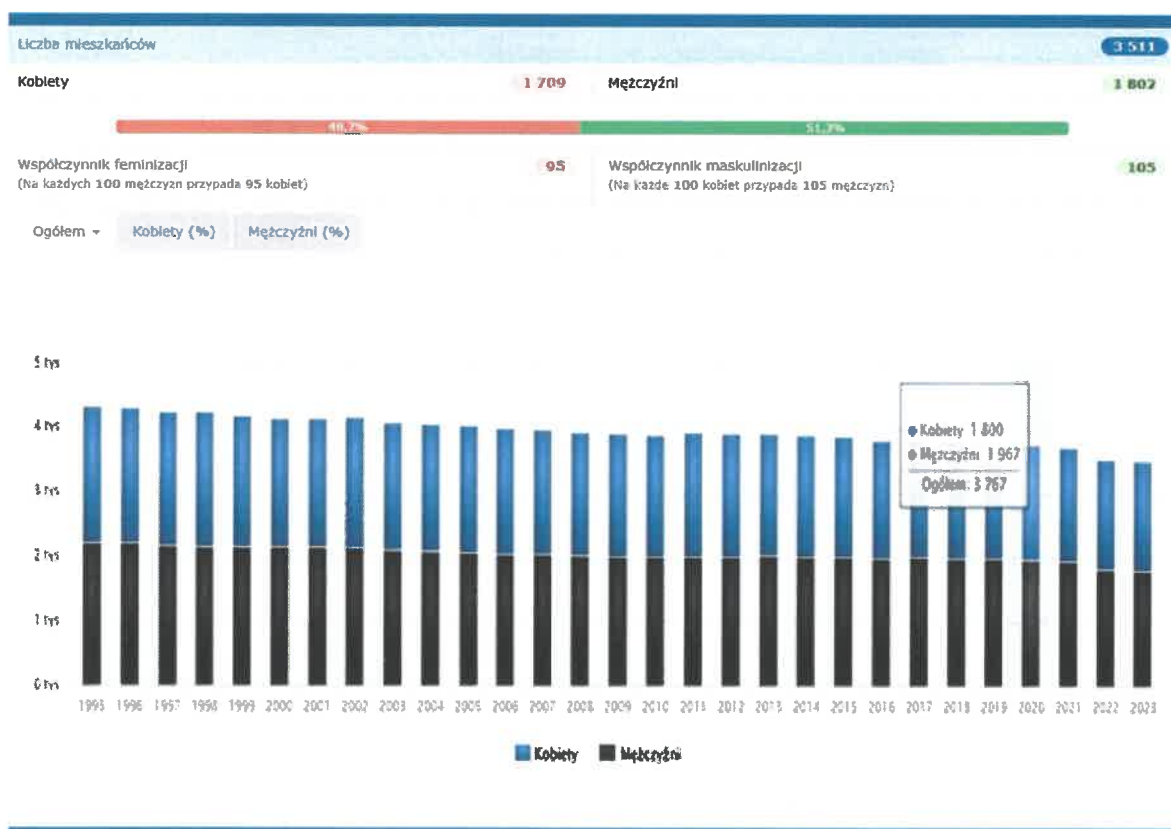
samym roku 0 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 0. 57,7% mieszkańców gminy Czernice Borowe jest w wieku produkcyjnym, 19,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

LICZBA I PŁEĆ MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE (Źródło: GUS, 31.XII.2023)

3 511 Liczba mieszkańców, **1 709** Kobiety, **1 802** Mężczyźni 48,7%, Kobiety 51,3%

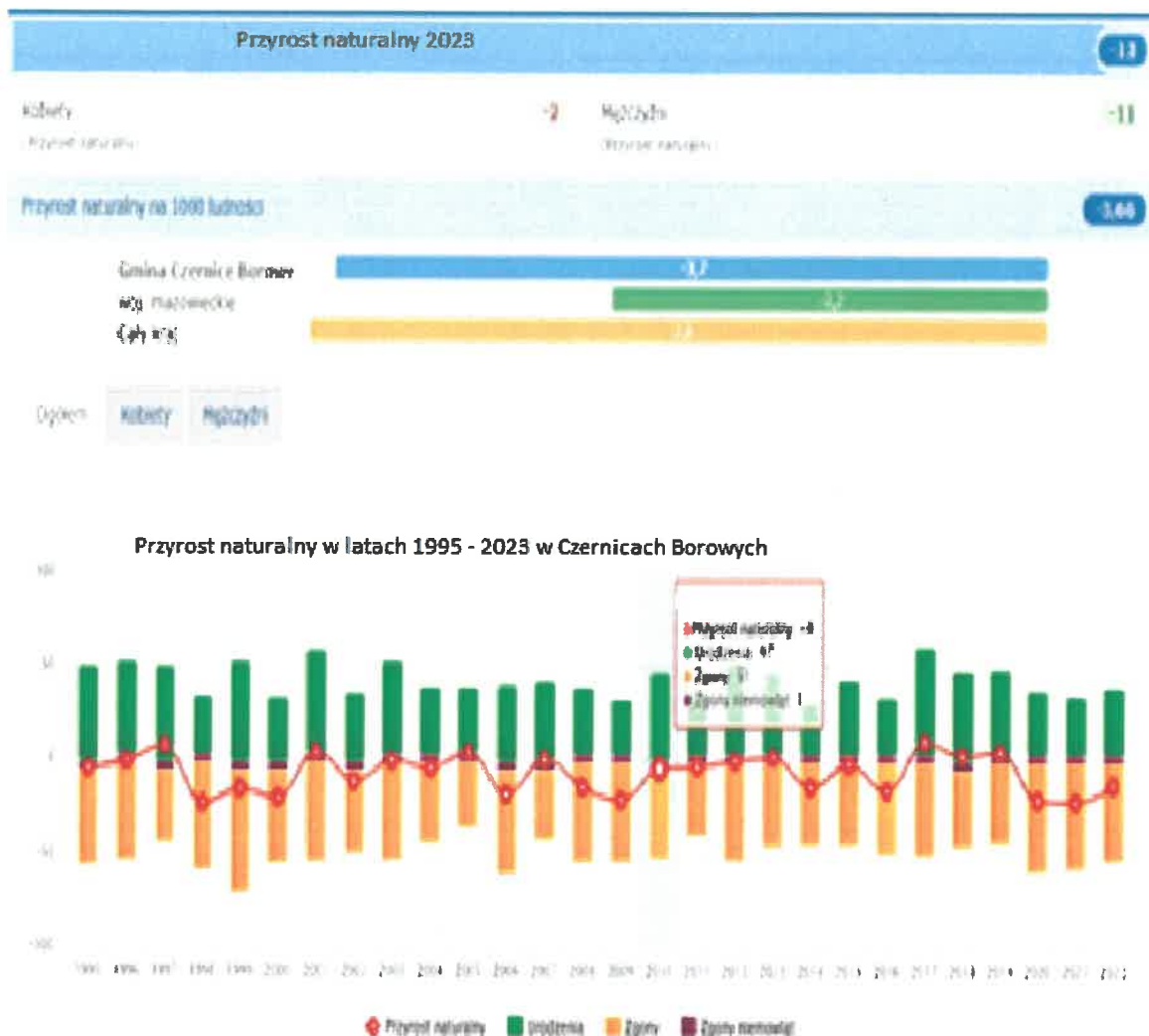
95 Współczynnik feminizacji (Na każdych 100 mężczyzn przypada 95 kobiet) 105.

Współczynnik maskulinizacji (Na każde 100 kobiet przypada 105 mężczyzn)

STATYSTYKI ZGONÓW W GMINIE CZERNICE BOROWE W ROKU 2023
(źródło GUS, 31.XII.2023)

Na podstawie statystyk Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych dokonano analizy rodzin objętych różnymi formami pomocy i wsparcia w latach 2021 – 2023, co przedstawiono w formie tabelarycznej.

Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 2021-2023

Rok	2021	2022	2023
Liczba mieszkańców w Gminie	3835	3767	3511
Liczba rodzin	125	121	114
Liczba osób w rodzinach	295	322	293
Liczba osób objętych pomocą społeczną w stosunku do liczby mieszkańców	7,69	8,55	8,34

Najczęściej występujące powody przyznawania pomocy rodzinie w latach 2021-2023

Powód trudnej sytuacji	Liczba rodzin		
	2021	2022	2023
Ubóstwo	54	49	49
Długotrwała lub ciężka choroba	13	17	15
Niepelnosprawność	17	18	14
Bezrobocie	29	28	24
Potrzeba ochrony macierzyństwa	7	8	7
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1	3	4

Dane w tabelach wskazują, że liczba mieszkańców w Gminie maleje. Z uwagi na ubogą infrastrukturę osoby w wieku produkcyjnym nie mają szans na zdobycie zatrudnienia na terenie gminy, dlatego wyprowadzają się do większych miast w poszukiwaniu "lepszego życia". Zjawisko to jest powszechne i może też mieć inne przyczyny jak np: bogatsza oferta kulturalna i rozrywkowa, łatwiejszy dostęp do usług, opieki zdrowotnej czy transportu publicznego. Na podstawie danych można zauważyć, iż przeważająca część osób korzystających z pomocy społecznej stanowią osoby samotne (prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe). Maleje natomiast liczba rodzin z dziećmi. Może to być spowodowane poprawą sytuacji materialnej rodzin m.in wzrostem minimalnego wynagrodzenia, wprowadzeniem nowych świadczeń społecznych np.: rodzinnego kapitału opiekuńczego, dopłat do pobytu dzieci w żłobku itp. Budżety domowe rodzin znacząco zasilają świadczenia wychowawcze 500+ wypłacane na każde dziecko (od 2024r. - 800 zł). Zgodnie z zapisami ustawowymi wysokość tych świadczeń nie jest uwzględniana w dochodzie rodziny ubiegającej się o świadczenia z pomocy społecznej. Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej w gminie Czernice Borowe są niezmiennie: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność. Pozostałe to potrzeba ochrony macierzyństwa (w tym wielodzietność) i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Zdarza się, że w jednej rodzinie występuje kilka powodów trudnej sytuacji jednocześnie.

Formy wsparcia dla rodzin z dziećmi w latach 2021-2023

Rok	2021	2022	2023
Liczba dzieci zamieszkujących w gminie Czernice Borowe w wieku 0-18 lat	785	793	782
Liczba rodzin pobierających zasiłek rodzinny	129	112	84
Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego	7	7	10
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów szkolnych	39	45	31
Liczba dzieci uprawnionych do zasiłku pielęgnacyjnego	23	26	26
Liczba osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne	63	68	76

Jak wynika z powyższych danych w ostatnim roku zmniejszyła się liczba dzieci zamieszkujących Gminę. Zmalała również liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, natomiast z funduszu alimentacyjnego zwiększyła się. Wprowadzenie wielu świadczeń na dzieci znacznie poprawiło sytuację w rodzinach. Przyczyniło się to w znacznej mierze do ograniczenia ubóstwa - przede wszystkim w rodzinach wielodzietnych. W Urzędzie Gminy Czernice Borowe funkcjonuje Punkt Konsultacyjno – Informacyjny dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz członków ich rodzin. Zakres udzielanej pomocy jest bardzo szeroki. Udzielono porad z zakresu: kryzysów rodzinno- małżeńskich, separacji, rozwodów, konfliktów i problemów rodzinnych, trudnej sytuacji życiowej, problemów finansowych, zdrowotnych, mieszkaniowych, problemów osobistych, trudności emocjonalnych, depresji, chorób psychicznych, uzależnień i współuzależnienia oraz przemocy w rodzinie.

Liczba rodzin korzystające z pomocy specjalistów w GOPS w latach 2021-2023

	2021	2022	2023
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta	4	2	2
Liczba osób objętych pomocą specjalisty terapii uzależnień	34	45	62
Liczba rodzin objętych wsparciem pracownika socjalnego	125	121	293

Powyższa tabela przedstawia liczbę rodzin, które korzystały z usług specjalistów: asystenta rodziny, terapeuty uzależnień i pracowników socjalnych.

Na przestrzeni analizowanych lat dostrzegalna jest względnie stała liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. Zwiększyła się natomiast liczba rodzin objętych pomocą terapeuty uzależnień i pracownika socjalnego.

Na terenie Gminy Czernice Borowe funkcjonują placówki:

- Przedszkole Publiczne w Czernicach Borowych;
- Szkoła Podstawowa im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych;
- Fundacja inicjatyw Prorodzinnych i Opiekuńczo Wychowawczych „Nasze Dzieci” w Czernicach Borowych

Liczba dzieci/uczniów w latach 2021-2023

Placówki Oświatowe	stan na 30 września		
	2021	2022	2023
Przedszkole Publiczne w Czernicach Borowych	80	89	87
Szkoła Podstawowa im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych	202	209	198
Fundacja inicjatyw Prorodzinnych i Opiekuńczo Wychowawczych „Nasze Dzieci” w Czernicach Borowych	16	17	18

Rozdział III

Analiza SWOT

W analizie strategicznej szczególne znaczenie odgrywa zintegrowana metoda typu SWOT. Jest to narzędzie badawcze kompleksowo określające mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji oraz prognozowanych skutków. Polega ona na zidentyfikowaniu czterech wymienionych grup czynników i określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację w Gminie Czernice Borowe.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Dobre rozeznanie i doświadczenie lokalnych instytucji w pracy z rodzinami.• Wypracowany system współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodziny (GOPS, PCPR, Policja, Sąd, służba zdrowia, oświata).• Dobrze przygotowana i stale doskonaląca umiejętności kadra instytucji działających na rzecz rodziny.• Obowiązujące strategie, programy. Powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej• Punkt Konsultacyjno – Informacyjny dla osób uzależnionych Rozwinięta baza obiektów sportowych oraz sieć placówek opiekuńczych i oświatowych (żłobek, przedszkole, szkoły podstawowe)• Szeroka oferta zajęć dla dzieci w gminie organizowanych przez,	<ul style="list-style-type: none">• Bezradność i niskie kwalifikacje opiekuńczo-wychowawcze rodziców• Niski poziom świadomego rodzicielstwa• Bierna postawa i brak zaangażowania rodzin wobec występujących problemów, niechęć do nawiązywania współpracy• Utrudniony dostęp do poradnictwa specjalistycznego (psychiatra, mediator rodziny) – dojazd do miasta powiatowego przy jednoczesnym niechętnym korzystaniu z usług w gminie.• Brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych, odrzucanie autorytetu szkoły/ nauczyciela• Brak rodzin wspierających• Wyuczona bezradność i uzależnienie od pomocy instytucjonalnej (głównie finansowej) i brak współpracy ze strony rodzin w zakresie rozwiązywania problemów

<p>Bibliotekę Publiczną, Stowarzyszenie Aktywnych Społecznie i Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Czernickiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży (w tym liczne działania z zakresu profilaktyki uzależnień) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego przez dzieci i młodzież • Wzrost liczby zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę • Edukacja rodziców, wzmocnienie roli opiekuńczo-wychowawczej • Realizacja rządowych programów i możliwość pozyskiwania środków finansowych • Rosnące wsparcie finansowe dla rodzin o charakterze socjalnym • Podnoszenie kompetencji osób pracujących z rodzinami • Zwiększenie wiedzy mieszkańców na temat przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej i cyberprzemocy • Możliwość realizowania programów profilaktycznych w placówkach oświatowych. • Rozpowszechnianie i promowanie działań wspierających rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabnięcie więzi i tradycji rodzinnych • Rozpad związków rozwody, separacje. • Wzrost kosztów utrzymania rodzin • Nieumiejętność komunikowania się, rozwiązywania konfliktów • Zaniedbania emocjonalne dzieci. • Brak zainteresowania rodziców sposobem spędzania czasu wolnego przez dzieci. • Zatrudnienie poza miejscem zamieszkania bądź wymagające pełnej dyspozycyjności • Zjawisko przemocy rówieśniczej i agresji, a także autoagresji wśród dzieci i młodzieży, • Nasilenie negatywnych zjawisk: alkohol, środki odurzające, Internet • Niskie zaangażowanie się rodzin w realizowane działania. • Niepewność finansowania działań (niestabilność, ograniczone środki finansowe) • Stereotypowe postrzeganie instytucji pomocowych. Wypalenie zawodowe pracowników

Rozdział IV

Adresaci Programu

Program skierowany jest do rodzin z terenu Gminy Czernice Borowe ze szczególnym uwzględnieniem:

- rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- rodzin, którym została ograniczona lub odebrana władza rodzicielska, w tym rodzin których dzieci umieszczono w pieczy zastępczej,
- rodzin zagrożonych i dotkniętych ubóstwem, przemocą oraz uzależnieniami,
- dzieci i młodzież, którym rodzice nie zapewniają prawidłowej opieki oraz warunków do życia i rozwoju.

Rozdział V

Realizatorzy Programu

Program Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027 będzie realizowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych. Realizacja Programu polegać będzie na zasadach współdziałania z partnerami środowiska lokalnego, którzy specjalizują się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny. Dzięki wspólnie podejmowanym działaniom dopracowane zostaną odpowiednie warunki i możliwości dla wszechstronnej i skutecznej pomocy rodzinie.

Partnerami programu są:

- Urząd Gminy w Czernicach Borowych.
- Posterunek Policji w Krasnem
- Placówki oświatowe z terenu gminy Czernice Borowe.
- Biblioteka Publiczna, świetlice wiejskie.
- Sąd Rejonowy III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Przasnyszu, kuratorzy sądowi.
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Punkt Konsultacyjno Informacyjny
- Zespół do Spraw Przeciwdziałania Przemocy domowej w Gminie Czernice Borowe
- Przedstawiciele Ochrony Zdrowia.
- Przedstawiciele innych instytucji, organizacji pozarządowych i podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego w obszarze działania pomocy rodzinom.

Rozdział VI

Program Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe

na lata 2025-2027

6.1. Cel główny i cele szczegółowe Programu

Program Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027 wyznacza zadania do realizacji, które przyczynią się do zmniejszenia skali problemów społecznych w Gminie w obszarze wspierania rodziny.

Celem głównym Programu jest „Wspieranie rodzin w wypełnianiu i przywracaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych”.

Cele szczegółowe:

1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno - bytowych rodzin.
2. Wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze.
3. Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny
4. Wzmacnianie systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej

Działania w ramach realizacji poszczególnych celów zostały opisane poniżej.

Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno - bytowych rodzin

Działania	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki realizacji zadań	Termin realizacji
Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom przeżywającym trudności (świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny, stypendia itp.)	GOPS	-liczba rodzin objętych pomocą społeczną - liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, stypendium itp.	2025-2027
Objęcie dzieci i młodzieży programem dożywiania	GOPS	- liczba dzieci objętych dożywianiem w formie posiłków, zasiłków celowych na żywność	2025-2027
Zapewnienie rodzinom warunków lokalowych	GOPS i UG	- liczba rodzin, które otrzymały lokal z zasobów gminy	2025-2027

Wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze

Działania	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki realizacji zadań	Termin realizacji
Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze w tym: rodzinom wychowującym ciężko lub nieuleczalnie chore dziecko „Za życiem”,	asystent rodziny, pracownicy socjalni	- liczba asystentów rodziny - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba dzieci w rodzinach objętych asystenturą - liczba dzieci z niepełnosprawnością	2025-2027
Praca z rodziną w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej	asystent rodziny, pracownicy socjalni kuratorzy PCPR	- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej - liczba dzieci, które powróciły do rodziny - liczba planów pracy skoordynowanych z planem pomocy dziecku w pieczy zastępczej	2025-2027
Objęcie rodzin specjalistycznym poradnictwem (psycholog, terapeuci, prawnik)	Punkt Konsultacyjno Informacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz członków ich rodzin	- liczba rodzin objętych specjalistycznym wsparciem - rodzaj wsparcia	2025-2027
Praca socjalna prowadzona z rodziną przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze	pracownicy socjalni	- liczba rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi objętych pracą socjalną	2025-2027
Pomoc rodzinom w rozwiązywaniu problemów z uzależnieniem oraz przemocą domową	ZI/GKRPA	- liczba wszczętych NK - liczba rodzin objętych pomocą - liczba dzieci w rodzinach	2025-2027

Podjęmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny

Działania	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki realizacji zadań	Termin realizacji
Podjęmowanie i promowanie działań umożliwiających podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców w tym: edukacyjne, profilaktyczne	GOPS Oświata	- liczba szkoleń, warsztatów, spotkań - liczba uczestników	2025-2027
Organizacja dla dzieci i młodzieży czasu wolnego (zajęcia profilaktyczne, spotkania itp.)	Biblioteka, placówki oświatowe, świetlice i inne	- liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach - liczba zajęć/spotkań	2025-2027
Monitorowanie sytuacji w rodzinach wymagających pomocy oraz w rodzinach po zakończeniu współpracy z asystentem rodziny	Asystent rodziny Pracownicy socjalni	- liczba rodzin objętych monitoringiem - liczba rodzin po zakończeniu współpracy z asystentem	2025-2027
Podjęmowanie działań prewencyjnych i interwencyjnych mających na celu rozwiązywanie sytuacji konfliktowych	Sąd, kuratorzy, policja, oświata, OPS	- liczba działań interwencyjnych podjętych przez służby pomocowe	2025-2027
Profilaktyka zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży	OPS, placówki oświatowe, policja, świetlice i inne	- liczba konferencji, warsztatów, szkoleń -liczba uczestników konferencji, warsztatów, szkoleń	2025-2027
Podnoszenie poziomu wiedzy i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej	OPS Oświata ZI GKRPA	- liczba osób biorących udział w podnoszeniu kompetencji zawodowych z zakresu wspierania rodziny	2025-2027

Rozdział VII

Realizacja, monitoring i ewaluacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025-2027

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Czernice Borowe na lata 2025 - 2027 zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności dzieci. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Wskazana jest stała współpraca pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodziny w celu zapewnienia najlepszego efektu podjętych inicjatyw. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Tylko wtedy można zwiększyć szanse rodziny na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- ✓ poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i przywrócenie im zdolności do prawidłowego wypełniania obowiązków rodzicielskich
- ✓ zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- ✓ wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa rodziny i dziecka,
- ✓ zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia, dla rodziny i dziecka,
- ✓ przeciwdziałanie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, a także umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny biologicznej
- ✓ wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych,
- ✓ rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny.

Monitoring Programu umożliwi analizę realizacji podejmowanych działań, a także pozwoli na ocenę ich skuteczności i efektywności. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych w terminie do 31 marca każdego roku sporządzi sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawi potrzeby związane z realizacją tych zadań. Ewaluacji podlegać będzie stopień realizacji celów szczegółowych poprzez podejmowane działania prowadzące do ich osiągnięcia. W trakcie realizacji Programu istnieje możliwość dokonywania zmian wynikających ze zdiagnozowanych potrzeb. Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 odbywać się będzie w ramach środków budżetu Gminy Czernice Borowe, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

Przewodniczący
Rady Gminy
Włodzimierz Stolarczyk
Włodzimierz Stolarczyk